

มาตรฐานและแนวปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวฟออดีดี

โครงการ การพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อยกระดับและโปรโมทอาหารปลอดภัยในชุมชน
โดยระบบประกันคุณภาพของเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระบบ “ดาวฟออดีดี”

โครงการ 265 : การพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อยกระดับและโปรโมทอาหารปลอดภัยในชุมชน โดยระบบประกันคุณภาพของเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระบบ “ดาวพ่อดีดี”

ภายใต้การสนับสนุนของกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชุดเอกสาร คู่มือดำเนินระบบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS
ของเครือข่ายอปท.ดาวพ่อดีดี

คณะบรรณาธิการ	เลิศรัก ศรีกิจการ	
	เอกชัย ลัยยะ	
	ณัฐกานต์ อวัยยานนท์	
	สกุลรัตน์ ปัทมแก้ว	
	พัชรภรณ์ ทาแกง	(เนื้อหาส่วน มาตรฐานและแนวปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์)
	ณัฐนรี รักอัศรโกดิน	(เนื้อหาส่วน คู่มือ กลุ่มเกษตรกร)
	พิทยารัตน์ ศรีซ้อน	(เนื้อหาส่วน คู่มือ เกษตรกร)
	สตรีรัตน์ จุมพิศ	(เนื้อหาส่วน คู่มือ ผู้ตรวจรับรอง)
รูปเล่ม	ภัทรินิธิ ญาวิลาส	(เนื้อหาส่วน คู่มือ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์)
	ณัฐนรี รักอัศรโกดิน	

คณะผู้วิจัย

เลิศรัก ศรีกิจการ	หัวหน้าโครงการ	พฤษภ บุญมา	นักวิจัย	ทะนงศักดิ์ ปวงสายใจ	นักวิจัย
สุรสิงห์ วิศรุตรัตน	ที่ปรึกษา	สุธีรัตน์ มหาสิงห์	นักวิจัย	พัชรภรณ์ ทาแกง	นักวิจัย
ณพิศิษฐ์ จักรพิทักษ์	ที่ปรึกษา	ณัฐกานต์ อวัยยานนท์	นักวิจัย	กมลเทพ บุญทอง	นักวิจัย
จินตนา อินทรมงคล	ที่ปรึกษา	วรางคณา ไชยขาววงษ์	นักวิจัย	พิทยารัตน์ ศรีซ้อน	ผู้ช่วยนักวิจัย
ธนบดี รอดสม	ที่ปรึกษา	เอกชัย ลัยยะ	นักวิจัย	ณัฐนรี รักอัศรโกดิน	ผู้ช่วยนักวิจัย
ไพรัช ตระการศิรินนท์	นักวิจัย	สกุลรัตน์ ปัทมแก้ว	นักวิจัย	สตรีรัตน์ จุมพิศ	ผู้ช่วยนักวิจัย
บุญถ้วน แก้วปิ่นตา	นักวิจัย	กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	นักวิจัย	ภัทรินิธิ ญาวิลาส	ผู้ช่วยนักวิจัย

อปท.เครือข่ายฯ

อบต.ช่วงเป่า จ.เชียงใหม่	อบต.น้ำเลา จ.แพร่	อบต.เมืองปอน จ.แม่ฮ่องสอน	อบต.หนองยาง จ.อุทัยธานี
อบต.ดอนแก้ว จ.เชียงใหม่	อบต.บ้านกาด จ.เชียงใหม่	อบต.แม่ทา จ.เชียงใหม่	อบต.ห้วยทราย จ.เชียงใหม่
อบต.ท่าข้าม จ.สงขลา	ทต. บ้านธิ จ.ลำพูน	ทต. แม่แรม จ.เชียงใหม่	อบต.ห้วยยางขาม จ.พะเยา
ทต.ทาปลาดุก จ.ลำพูน	ทต. บ้านหลวง จ.เชียงใหม่	อบต.รับร่อ จ.ชุมพร	อบต.ห้วยม จ.เชียงราย
อบต.ท่ามะนาว จ.ลพบุรี	ทต. ป่าไผ่ จ.เชียงใหม่	อบต. ร้องวัวแดง จ.เชียงใหม่	ทต.อุโมงค์ จ.ลำพูน
อบต.ทาเหนือ จ.เชียงใหม่	อบต. เปียงหลวง จ.เชียงใหม่	อบต. สบเปิง จ.เชียงใหม่	อบต.แม่วิน จ.เชียงใหม่
อบต.ไทยสามัคคี จ.นครราชสีมา	อบต. พิมาน จ.นครพนม	ทต.สันป่าเป้า จ.เชียงใหม่	ทต.แม่เหียะ จ.เชียงใหม่
อบต.นาโผ จ.ยโสธร	อบต. เมืองจัน จ.น่าน	ทต. หนองแฝก จ.เชียงใหม่	

คณะกรรมการเครือข่ายฯ

กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน (ประธาน)	รุ่งสาง แสงสกุลพงษ์	สมชาย วงษ์จันทร์พนงษ์	สำรวจ ผัดผล
บัญชา ศรีชาหลวง	วรชาติ ลีลา	สมนึก ดวงโน	สินธพ อินทรัตน์

คำนำ

ชุดเอกสารคู่มือดำเนินระบบรับรอง เกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี เป็นผลผลิตของโครงการวิจัยดำเนินการ (Action Research) มีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางและคู่มือดำเนิน ระบบประกันคุณภาพอาหารปลอดภัย ของเครือข่ายอปท.ฯ เป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมาย ส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จากการรับรองการผลิตพืชผักและปศุสัตว์อินทรีย์ รวมถึงการรับรองร้านอาหาร ที่มีคุณภาพปลอดภัย ผู้บริโภคและสังคมมั่นใจและเชื่อถือได้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบย้อนกลับผ่านระบบดิจิทัลดาวผ่องดีดี

ชุดเอกสารนี้มี 5 เล่มหลัก คือ มาตรฐานและแนวปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายฯ คู่มือเกษตรกร คู่มือกลุ่มเกษตรกร คู่มือผู้ตรวจรับรองคุณภาพ คู่มืออปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์โดยระบบและกลไกรับรองเกษตรอินทรีย์ และชุดเอกสารดำเนินระบบเหล่านี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเครือข่าย เพื่อเริ่มใช้ในกิจกรรมประกันคุณภาพอาหารปลอดภัยของเครือข่ายฯ ตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2564

เครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดีได้จัดตั้งขึ้น ด้วยความมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนวาระอาหารปลอดภัยของประเทศ โดยเน้นการทำงานในระดับตำบลและชุมชน ด้วยความร่วมมือของหลายภาคส่วนและสาขาวิชา ตามแนวคิดสุขภาพหนึ่งเดียว บนพื้นฐานของบริบทเชิงสังคม และความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของโลก ที่อาจเป็นภัยใหญ่ของมนุษย์

การทำงานด้วยศรัทธาที่เกิดจากใจ เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็ที่ยั่งยืน เครือข่ายจะเป็นความหวังของเกษตรกร ชุมชน และสังคมได้ จึงขึ้นอยู่กับพลังของเพื่อนพี่น้องในชุมชนและในเครือข่าย ช่วยกันทำหน้าที่การทำงานให้สำเร็จลุล่วง ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่อง และช่วยกันพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่ช่วยให้การเริ่มต้นงานของเครือข่ายเป็นจริงขึ้นได้ และขอขอบคุณกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผู้สนับสนุนหลัก และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สมทบงบประมาณบางส่วน ในการดำเนินโครงการที่มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนนี้

เลิศรัก ศรีกิจการ

ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว

กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน

ประธานเครือข่ายฯ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ขอบเขตมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวฝ่อดีดี	1
หลักการและแนวทางของเกษตรอินทรีย์	2
ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวฝ่อดีดี	3
1. การปฏิบัติในแปลง	3
2. การป้องกันการปนเปื้อน	6
3. การใช้ปัจจัยการผลิต	8
4. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการใช้เครื่องมือ-อุปกรณ์ในการผลิต	11
5. กระบวนการผลิตและการแปรรูป	13
6. การบรรจุหีบห่อ	13
7. การเก็บรักษาและการขนส่ง	13
การกำหนด กฎ กติกา และบทลงโทษ เพื่อควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิตของกลุ่ม	14
ภาคผนวก	17
นิยามและอักษรย่อสำหรับเอกสารและคู่มือปฏิบัติการรับรองเกษตรอินทรีย์ ของเครือข่ายดาวฝ่อดีดี	18
บรรณานุกรม	22

ขอบเขตมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดี

1. มาตรฐานนี้เป็นข้อกำหนดสำหรับการรับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์โดยกลุ่มเกษตรกร
อิงตามมาตรฐานสากล มุ่งสร้างความเชื่อมั่นสำหรับตลาดภายในประเทศของผลผลิต
การเกษตร (พืชและสัตว์) และผลิตภัณฑ์จากเกษตรอินทรีย์
2. ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการผลิตที่ผ่านการรับรองจากมาตรฐานนี้ สามารถใช้ตราสินค้า
รับรองเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีติดที่ผลิตภัณฑ์ หรือทำการโฆษณาได้
3. หากมีการตรวจพบการปนเปื้อนสารเคมีในผลผลิตของเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง
เกษตรกรเจ้าของผลผลิตเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการกระทำที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน
สารเคมีนั้น และต้องถูกลงโทษตามข้อกำหนดของกลุ่มตำบลและเครือข่ายฯ ดาวผ่องดี
4. ในเชิงระบบ กลุ่มตำบลมีหน้าที่กำกับดูแล แก้ไข ปรับปรุง การปฏิบัติ และธำรงรักษา
มาตรฐานให้ระบบเป็นที่เชื่อถือได้ต่อสาธารณชนอยู่เสมอ
5. มาตรฐานฉบับนี้รวบรวมสาระสำคัญจากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ (มกษ. 9000 เล่ม 1) เอกสารการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม
พี จี เอส (มกอท.) และระเบียบข้อบังคับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา หมวดที่ 9 (แม่
ทาออร์แกนิก) เกษตรกรสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือกลุ่มตำบล
ในเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีต้องใช้มาตรฐานนี้เป็นหลักปฏิบัติขั้นต่ำของการทำเกษตรอินทรีย์
หาก อปท. หรือกลุ่มตำบลสามารถกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นกับบริบท
ของพื้นที่ได้ หากสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกับมาตรฐานของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดี โดย
ต้องได้รับความเห็นชอบในระดับกลุ่มตำบลและประกาศให้ทราบทั่วกัน

หลักการของเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการจัดการผลิตด้านการเกษตร ทั้งในด้านสุขภาพ คน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม มีการจัดการที่ส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างความสมดุลของสภาพแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่จะช่วยฟื้นฟูและสร้างสมดุลของธรรมชาติคงอยู่และนำไปสู่ความเป็นเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืนต่อไป

โดยมีหลักการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

1. พัฒนาระบบการผลิตสู่แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน มีการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างระบบการจัดการที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม
2. พัฒนาระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเอง มุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตภายในพื้นที่ หลีกเลี่ยงการใช้ปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะปุ๋ยและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชควรมาจากวัสดุธรรมชาติภายในฟาร์ม
3. ฟื้นฟูและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและคุณภาพน้ำด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่อง ใช้ทรัพยากรอย่างหมุนเวียนและให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. รักษาความสมดุลของธรรมชาติ และความยั่งยืนของระบบนิเวศโดยรวม
5. ป้องกันและหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม
6. ยึดหลักการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และแปรรูปที่เป็นวิถีธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
7. รักษาความหลากหลายทางชีวภาพของระบบการเกษตรภายในฟาร์มและระบบนิเวศรอบข้าง รวมทั้งอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของพืชและสัตว์ป่า
8. รักษาความเป็นอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่การผลิต แปรรูป เก็บรักษา และจำหน่าย
9. หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ตลอดกระบวนการผลิต แปรรูป และเก็บรักษา
10. ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ต้องไม่มาจากการดัดแปลงพันธุกรรม หรือ GMO
11. ผลิตภัณฑ์ หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ต้องไม่ผ่านการฉายแสง

(สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2557)

ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายฯ

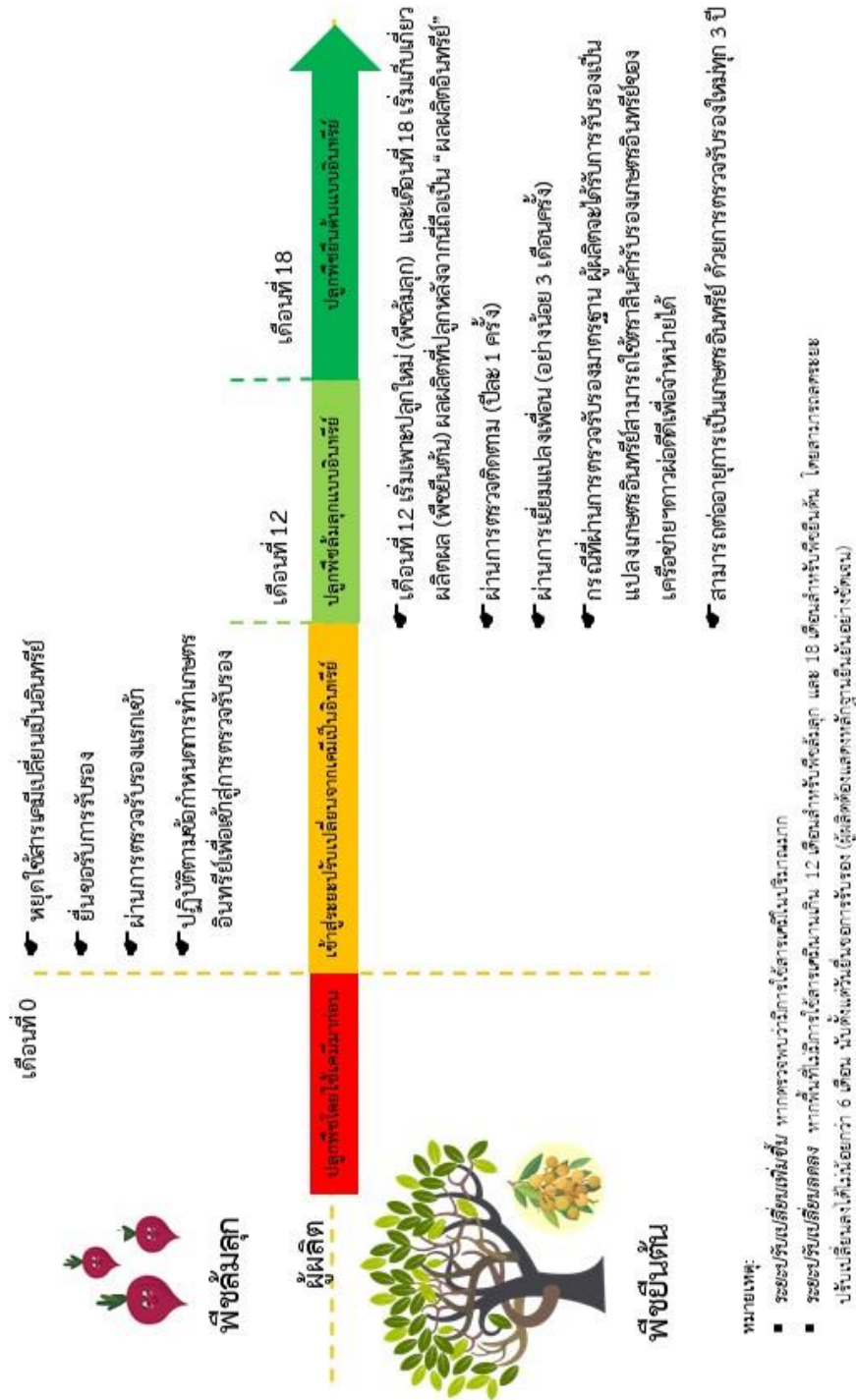
1. การปฏิบัติในแปลง

1.1 ไร่หรือฟาร์มจะต้องปลอดสารเคมีอย่างสิ้นเชิง รวมถึงสมุนไพรฆ่าแมลงที่มีส่วนผสมของสารเคมี

1.1.1 หากไร่หรือฟาร์มยังไม่ได้เปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด เกษตรกรสมาชิกสามารถทยอยเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนได้ แต่ต้องปลูกพืชต่างชนิดหรือต่างพันธุ์ ที่แยกแยะความแตกต่างของผลผลิตได้ มีการแบ่งแยกพื้นที่และกระบวนการจัดการที่ชัดเจน และผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องไม่ปะปนกับผลผลิตจากพื้นที่ที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ (ไม่ให้เกษตรกรปลูกพืชที่แยกแยะความแตกต่างของผลผลิตไม่ได้ ทั้งที่เป็นเกษตรอินทรีย์และเกษตรทั่วไป หรือที่เรียกว่า การปลูกพืชแบบคู่ขนาน ในกรณีที่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนของไร่หรือฟาร์มเป็นเกษตรอินทรีย์)

1.1.2 การปลูกพืชล้มลุกมีระยะปรับเปลี่ยน 12 เดือน หลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นพืชเกษตรอินทรีย์ และพืชยืนต้นมีระยะปรับเปลี่ยน 18 เดือน หลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นผลผลิตอินทรีย์

- 1) หากมีหลักฐานว่าไม่มีการใช้สารเคมีในพื้นที่มากกว่า 12 เดือนสำหรับพืชล้มลุก และ 18 เดือนสำหรับพืชยืนต้น เกษตรกรสมาชิกสามารถขอลดระยะการปรับเปลี่ยนลงได้ แต่ไม่ต่ำกว่า 6 เดือน นับจากวันที่ยื่นขอรับการรับรอง
- 2) การรับรองอาจพิจารณาเพิ่มระยะการปรับเปลี่ยนมากกว่าที่กำหนด หากพบว่าพื้นที่มีการใช้สารเคมีในปริมาณมากมาก่อน

ภาพที่ 1 แสดงการนำระยะการปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรเคมีเป็นอินทรีย์ (ปรับปรุงมาจาก มกษ. 9000 เล่ม 1(G)-2557)

สรุปข้อมูลการปฏิบัติในแปลง

1. หลีกเลี่ยงการปลูกพืชคู่ขนาน แต่ในกรณีจำเป็นสามารถปลูกพืชคู่ขนานได้ โดยต้องปฏิบัติดังนี้
 - พืชที่ปลูกต้องเป็นพืชต่างชนิด ต่างพันธุ์ สามารถแยกความแตกต่างกันได้อย่างชัดเจน
 - แยกพื้นที่การเพาะปลูกและกระบวนการจัดการผลผลิตอินทรีย์และเคมีอย่างชัดเจน
2. มีระยะปรับเปลี่ยนจากเกษตรแบบเคมีเป็นอินทรีย์
 - 1.) การเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรสมาชิกที่ต้องการเปลี่ยนการผลิตแบบเคมีเป็นแบบอินทรีย์ มีระยะปรับเปลี่ยนนับตั้งแต่การนำมาตรฐานไปปฏิบัติและสมัครขอการรับรอง โดย
 - การปลูกพืชล้มลุก มีระยะปรับเปลี่ยนจากเคมีเป็นอินทรีย์ อย่างน้อย 12 เดือน
 - การปลูกพืชยืนต้น มีระยะปรับเปลี่ยนจากเคมีเป็นอินทรีย์ อย่างน้อย 18 เดือน
 - 2.) ระยะปรับเปลี่ยนอาจเพิ่มขึ้น หากตรวจพบว่ามีการใช้สารเคมีในปริมาณมาก
 - 3.) ระยะปรับเปลี่ยนอาจลดลง เกษตรกรสมาชิกต้องแสดงหลักฐานยืนยันชัดเจนว่าพื้นที่ไม่มีการใช้สารเคมีนานเกิน 12 เดือนสำหรับพืชล้มลุก และ 18 เดือนสำหรับพืชยืนต้น โดยสามารถลดระยะปรับเปลี่ยนลงได้ไม่น้อยกว่า 6 เดือน นับตั้งแต่วันยื่นขอการรับรอง

- 1.2 พื้นที่ที่ทำเกษตรอินทรีย์แล้วต้องไม่เปลี่ยนกลับไปทำการเกษตรแบบใช้สารเคมี
- 1.3 ห้ามตัดป่าไม้ในที่สาธารณะและบุกรุกป่าใหม่เพื่อทำเกษตรอินทรีย์
- 1.4 ห้ามมีการเผาเศษวัชพืชและตอซังในแปลงโดยเด็ดขาด (เว้นแต่กรณีมีโรคหรือแมลงระบาดอย่างรุนแรง และเป็นที่รู้กันภายในว่าสามารถเผาระดับความสูงได้ในกรณี ปลูก งาม ถั่ว ข้าวโพด)
- 1.5 เกษตรกรสมาชิกสามารถปลูกพืชหลากหลายชนิดในแปลง
- 1.6 เกษตรกรสมาชิกต้องบำรุงรักษา เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ในดิน และมีกิจกรรมทางชีวภาพที่เป็นประโยชน์ในดิน ดังนี้
 - 1.6.1 มีการปลูกพืชตระกูลถั่ว การใช้ปุ๋ยพืชสด การใช้พืชรากราก ในการปลูกหมุนเวียน และให้ปลูกพืชตระกูลถั่วแซมในแปลง
 - 1.6.2 มีการใส่วัสดุอินทรีย์ที่เป็นผลพลอยได้จากแปลงปลูกพืชหรือฟาร์มปศุสัตว์ที่ปฏิบัติตามมาตรฐานอินทรีย์
 - 1.6.3 มีการเร่งปฏิกิริยาของปุ๋ยอินทรีย์ อาจใช้เชื้อจุลินทรีย์หรือวัสดุจากพืชที่เหมาะสมได้

- 1.6.4 มีการใช้สิ่งที่ได้จากการเตรียมทางชีวพลวัต (biodynamic preparations) จากหินบด ปุ๋ยคอก หรือวัสดุจากพืช
- 1.6.5 หากเกษตรกรสมาชิกพ้นจากการเป็นสมาชิกเครือข่ายดาวฝ่อดีดีฯ ให้พื้นที่แปลงพ้นจากการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายดาวฝ่อดีดีฯ ด้วย (ยกเว้นมีการถ่ายโอนแปลงให้กับสมาชิกเครือข่าย ท่านอื่น)
- 1.7 มีการติดตามและตรวจสอบคุณภาพในแปลงการผลิตอย่างต่อเนื่อง
- 1.7.1 เกษตรกรสมาชิกต้องได้รับการตรวจแรกเข้าเพื่อประเมินคุณภาพสำหรับการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ และการตรวจรับรองแปลงการผลิตอินทรีย์ของเครือข่ายฯ ดาวฝ่อดีดีซึ่งมีอายุการรับรอง 3 ปี
- 1.7.2 แปลงอินทรีย์จะต้องได้รับการตรวจติดตามและผ่านการตรวจสอบคุณภาพปีละ 1 ครั้ง
- 1.7.3 เกษตรกรสมาชิกต้องเข้าร่วมกิจกรรมเยี่ยมแปลงเพื่อนทุกแปลง อย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง เพื่อร่วมกันควบคุมคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และเป็นกำลังใจต่อกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

2. การป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี

- 2.1 เกษตรกรสมาชิกต้องมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาทางดิน น้ำ อากาศ โดยอาจทำสิ่งกีดขวาง คันดิน หรือปลูกพืชเป็นแนวกันชน
- 2.1.1 หากปลูกพืชอินทรีย์ใกล้กับพืชเคมี ต้องมีระยะห่างระหว่างพืชที่ปลูก อย่างน้อย 1.5 เมตร หรือให้ปลูกพืชอื่นๆ เป็นแนวกันชนกันในด้านที่ติดกับแปลงเคมี พืชที่ปลูกเป็นแนวกันชนไม่ถือว่าเป็นพืชเกษตรอินทรีย์
- 2.1.2 กรณีที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนทางน้ำ ต้องทำแนวกันชนคือ คันดิน, คูดินระบายน้ำ หรือแนวพืชเพื่อกรองสารเคมี (พืชแนวกันชนไม่ถือว่าเป็นพืชเกษตรอินทรีย์)
- 2.1.3 ถ้าแปลงข้างเคียงฉีดพ่นสารเคมี แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องปลูกพืชเป็นแนวกันลม ซึ่งสูงกว่าพืชเคมี (พืชแนวกันลมไม่ถือว่าเป็นพืชเกษตรอินทรีย์) หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำแนวป้องกัน

- 2.2 ในช่วงที่มีการผลิตพืชในระบบอินทรีย์ ห้ามเกษตรกรสมาชิกทำการผลิตพืชชนิดเดียวกันในระบบเคมีในพื้นที่ของตนเองโดยเด็ดขาด และหลีกเลี่ยงการผลิตพืชชนิดเดียวกันกับพื้นที่ใกล้เคียงที่ปลูกพืชในระบบเคมี
- 2.3 ห้ามเกษตรกรสมาชิกใช้สารเคมีฉีดพ่นในโรงเก็บผลผลิต
- 2.4 เกษตรกรสมาชิกต้องมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

การปลูกปอเทืองเป็นปุ๋ยพืช

การไถกลบวัชพืชในแปลงปลูกเพื่อใช้เป็นปุ๋ย

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน

อ้างอิงภาพจาก: คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

แนวกันชนถนนระหว่างข้าวเคมีและอ้อยอินทรีย์
ถนนกว้าง 4 เมตรและแนวต้นไม้

การใช้คันนาเป็นแนวกัน

แนวป่าธรรมชาติเป็นแนวกัน

การใช้หญ้าเนเปียร์แยกพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ ออกจากข้าว

ภาพที่ 3 แนวทางมาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากพืชในระบบเคมี

อ้างอิงภาพจาก: คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และ
เอกสารนำเสนอมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ 9001 เล่ม 1-2552 จากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1

3. การใช้ปัจจัยการผลิต

3.1 ให้ทำบันทึกปัจจัยการผลิตในฤดูกาลผลิตทุกครั้ง

3.2 ห้ามนำพืชตัดแปลงพันธุกรรม (GMO) มาปลูกในแปลง

3.3 ให้ใช้ปัจจัยการผลิตจากภายในไร่หรือกลุ่มให้ได้มากที่สุด กรณีที่เกษตรกรสมาชิกจะใช้
ปัจจัยการผลิตจากภายนอก ต้องแจ้งให้กลุ่มตำบลทำการตรวจสอบและพิจารณาอนุมัติ
ก่อนการใช้งาน

3.4 ห้ามใช้สารเคมีกำจัดแมลงและวัชพืชในแปลงปลูก

3.5 การจัดการศัตรูพืชและสัตว์

3.5.1 ใช้สมุนไพรในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ เช่น สะเดา ข่า ตะไคร้หอม และฮอริโมนธรรมชาติที่ผลิตขึ้นเอง

3.5.2 มีมาตรการในการควบคุมหรือป้องกันความเสียหายจากศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืชที่เหมาะสม ได้แก่

- (1) การเลือกใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสม ได้แก่ การเลือกใช้พันธุ์พืชที่ต้านทานโรค
- (2) การปลูกพืชหมุนเวียน เช่น การปลูกปอเทืองเป็นปุ๋ยพืชสดในไร่ข้าวโพด
- (3) การใช้เครื่องมือกลในการเพาะปลูก ได้แก่ การใช้รถไถไถกลบวัชพืชให้เป็นปุ๋ย
- (4) การอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติของศัตรูพืช การใช้ศัตรูธรรมชาติ รวมถึงการปล่อยสิ่งมีชีวิตที่ทำลายศัตรูพืชได้ เช่น ใช้ตัวห้ำ (predator) และตัวเบียน (parasite)
- (5) การรักษาระบบนิเวศ เช่น ทำพื้นที่ป้องกันการชะล้างของดิน การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชหลากหลายชนิด เป็นต้น
- (6) การใช้หินบด ปุ๋ยคอก หรือวัสดุจากพืช เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน
- (7) การคลุมหน้าดินและการรักษาหญ้าด้วยการตัดแต่ง (ไม่ใช่การไถออก)
- (8) การกำจัดวัชพืชโดยใช้สัตว์เลี้ยง ในกรณีพืชอาหารต้องระวังป้องกันการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ก่อโรคจากมูลสัตว์สู่ส่วนที่บริโภคได้ของพืชด้วย
- (9) การควบคุมโดยวิธีกล เช่น การใช้กับดักหรือใช้ไฟล่อ ใช้เสียงขับไล่ เป็นต้น

3.6 ห้ามใช้ฮอริโมนสังเคราะห์เร่งการเจริญเติบโตของพืช

3.7 ห้ามใช้มูลสดจากสุกรหรือไก่จากฟาร์มที่ซึ่งในกรดับมาเป็นปุ๋ย ควรใช้มูลไก่จากฟาร์มที่เลี้ยงแบบปล่อยรวมฝูง

3.8 ห้ามนำเมล็ดพันธุ์มาคลุกสารกำจัดศัตรูพืช

3.9 ห้ามใช้อุจจาระคนมาทำปุ๋ยหมัก

3.10 ห้ามใช้ปุ๋ยหมักจากขยะเทศบาล

3.11 ควรเลือกใช้เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่เป็นเกษตรอินทรีย์

3.11.1 กรณีที่ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์เกษตรอินทรีย์หรือที่ไม่ใช้สารเคมีได้ อนุญาตให้ใช้เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ทั่วไปที่คลุกสารเคมีได้ แต่ต้องมีวิธีการกำจัดสารเคมีนั้นออกอย่างเหมาะสมก่อนนำมาปลูก

3.11.2 กรณีมีการผลิตซ้ำพื้นที่เดิม เกษตรกรสมาชิกควรมีการใช้ปุ๋ยพืชสดเพื่อไถกลบก่อนการเพาะปลูก หรือไถกลบตอซังข้าวก่อน

การปลูกพืชผสมผสานเพื่อได้แมลง

การเลี้ยงไก่ผสมผสานกับการปลูกพืชเพื่อกำจัดวัชพืชในแปลง และนำมูลไปเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ในดิน

การอนุรักษ์แมลงศัตรูพืช เช่น มวนเพชรฆาตทำลายหนอนศัตรูพืช ตัวงูเตาทองทำลายเพลี้ยอ่อน

ภาพที่ 4 แนวทางควบคุมและป้องกันกำจัดศัตรูพืช

อ้างอิงภาพจาก : คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และ <http://www.arkinthesky.com/media/rokgallery/d/d2aba01e-44ac-478c-f831-30f6d53a2e40/ladybird-eating-aphids.jpg>

ภาพที่ 5 ห้ามใช้มูลไก่ที่เลี้ยงในกรงตับและห้ามใช้มูลสัตว์สดเป็นปุ๋ยบำรุงดิน

อ้างอิงภาพจาก: คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ควรเลือกเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ หากเป็นเมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมี ต้องล้างด้วยน้ำสะอาดก่อนนำไปปลูก

ภาพที่ 6 การเลือกเมล็ดพันธุ์สำหรับทำเกษตรอินทรีย์

อ้างอิงภาพจาก: คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

4. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการใช้เครื่องมือ-อุปกรณ์ในการผลิต

- 4.1 ผลผลิตจากพืชและสัตว์ทุกชนิด (เช่น เห็ด สมุนไพร น้ำผึ้ง รังนก) ที่เก็บได้จากธรรมชาติ จัดว่าเป็นผลผลิตอินทรีย์ โดยผลผลิตต้องมาจากพื้นที่ที่มีการกำหนดขอบเขตชัดเจนว่าเป็นพื้นที่ธรรมชาติ ต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่เคยใช้ทำการเกษตรหรือไม่ใช้สารเคมีอย่างน้อย 3 ปี การเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ
- 4.2 ให้แยกสถานที่เก็บเครื่องมือ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตในระบบอินทรีย์และเคมีอย่างชัดเจน
- 4.3 ห้ามใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ปะปนกันในระหว่างการทำเกษตรอินทรีย์และการทำเคมี เช่น ห้ามใช้กระสอบปุ๋ยเคมีหรือกระสอบอาหารสัตว์ในกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์

4.4 ต้องมีการตรวจสอบกรณีเกษตรกรสมาชิกได้ผลผลิตสูงกว่าที่ประมาณการไว้ และมีการตรวจติดตามเป็นพิเศษ

ห้ามนำกระสอบอาหารสัตว์บรรจุผลผลิตอินทรีย์ มีการเก็บผลผลิตอินทรีย์ที่ถูกต้องลักษณะ ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนและพาหะนำโรค

ผลผลิตอินทรีย์ต้องระบุแหล่งที่มา และไม่วางผลผลิตอินทรีย์

ภาพที่ 7 กระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอินทรีย์

อ้างอิงภาพจาก: คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

5. กระบวนการผลิตและการแปรรูป

- 5.1 ควรแปรรูปผลผลิตอินทรีย์ด้วยวิธีการ กายภาพ หรือชีวภาพ (เช่น การหมัก และการรมควัน) และลดการใช้สารเคมีในกรรมวิธีการผลิต
- 5.2 กระบวนการสกัด (extraction) ให้ใช้ได้เฉพาะการสกัดด้วยน้ำ เอทานอล น้ำมันจากพืชหรือสัตว์ น้ำส้มสายชู คาร์บอนไดออกไซด์ และไนโตรเจนเท่านั้น
- 5.3 มีการจัดการการแปรรูป และวิธีการปฏิบัติที่ดีให้เป็นไปตามข้อกำหนดของสุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหารตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

6. การบรรจุหีบห่อ

- 6.1 ควรเลือกวัสดุที่ย่อยสลายทางชีวภาพได้ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นวัสดุในการทำบรรจุภัณฑ์ หรือเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

7. การเก็บรักษาและการขนส่ง

- 7.1 รักษาความเป็นผลผลิตอินทรีย์ตลอดทุกช่วงของกระบวนการ โดยมีการป้องกันผลิตภัณฑ์อินทรีย์ไม่ให้ปะปนกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อินทรีย์ และไม่ให้สัมผัสกับวัสดุและสารที่ไม่อนุญาตให้ใช้ในการเกษตรอินทรีย์
- 7.2 กรณีที่ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ได้รับการรับรองในบางส่วน ต้องมีการเก็บรักษาและการจัดการแยกกันระหว่างผลิตภัณฑ์อินทรีย์และผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อินทรีย์ โดยมีการบ่งชี้ไว้ชัดเจน

การกำหนด กฎ กติกา และบทลงโทษ เพื่อควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิตของกลุ่มตำบล

1. เพื่อให้เกิดคุณภาพในกระบวนการผลิต และระบบประกันคุณภาพการผลิตของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดีเป็นที่เชื่อถือได้ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อกำหนดของกลุ่มตำบลและของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี ในกรณีที่เกษตรกรสมาชิกมีการละเมิดกฎ กติกา และข้อกำหนด กลุ่มตำบลและเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี อาจพิจารณาให้สมาชิกได้รับการลงโทษตามความรุนแรงของการละเมิด
2. พิจารณาลงโทษเกษตรกรสมาชิกตามความรุนแรงของการละเมิดตามแนวทาง ดังนี้
 - 2.1 **ออกหนังสือเตือน** ในกรณีที่เกษตรกรสมาชิกไม่ได้ปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อกำหนด ให้กลุ่มตำบลออกหนังสือเพื่อตักเตือนการกระทำดังกล่าว เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกปรับปรุงแก้ไข
 - 2.2 **ทำการตรวจพิเศษเพิ่มเติม** เกษตรกรสมาชิกที่ละเมิดกฎ กติกา และข้อกำหนด หลังจากที่ได้รับหนังสือเตือนต้องมีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อมูลที่กลุ่มตำบลแจ้ง โดยหากจำเป็นต้องมีการตรวจติดตามพิเศษเพิ่มเติม เพื่อให้การรับรองเป็นไปตามมาตรฐาน กลุ่มตำบลจะส่งเรื่องมายังเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี เพื่อพิจารณาการติดตามและการตรวจพิเศษเพิ่มเติม ทั้งนี้สมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจที่เกิดขึ้นนี้
 - 2.3 **พักใช้ใบรับรองและตรารับรองการผลิตอินทรีย์ของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดีชั่วคราว** ในกรณีที่ตรวจพบเกษตรกรสมาชิกมีการละเมิดมาตรฐานอย่างรุนแรง กลุ่มตำบลสั่งพักใช้ใบรับรองมาตรฐานชั่วคราว เกษตรกรสมาชิกต้องหยุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ทั้งนี้ กลุ่มตำบลและเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดีจะพิจารณา โดยยึดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นสำคัญ และให้เกิดผลเสียหายต่อเกษตรกรและกลุ่มน้อยที่สุด จนกว่าจะได้รับแจ้งผลอนุญาตให้ใช้ใบรับรองได้ใหม่โดยเร็วที่สุด
 - 2.4 **การยกเลิกการรับรอง** ในกรณีที่กลุ่มตำบลและเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดีพบว่าเกษตรกรสมาชิกทำการละเมิดมาตรฐานอย่างรุนแรง มีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎ กติกา และข้อกำหนดของกลุ่มตำบลและเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี โดยไม่มีการปรับปรุงแก้ไขตามมาตรฐาน กลุ่มตำบลต้องดำเนินการยกเลิกการเป็นสมาชิกและยกเลิกการรับรองมาตรฐานของเกษตรกรสมาชิกรายนั้น

3. กลุ่มตำบลควรกำหนดและประกาศให้เกษตรกรสมาชิกและเครือข่ายฯ ดาวผ่อดีดีทราบถึงข้อกำหนดและบทลงโทษเพิ่มเติม ให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติในบริบทจำเพาะของชุมชน

ตัวอย่างการกระทำผิดต่อข้อกำหนดมาตรฐานที่พบบ่อย

- พื้นที่ลาดชันไม่มีการปลูกพืชกันหน้าดินพังทลาย
- แปลงเพาะปลูกเกษตรอินทรีย์อยู่ไม่ห่างจากแปลงเพาะปลูกเคมี ไม่มีการทำแนวกันสารเคมี
- ใช้พืชดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs)
- เผาเศษวัสดุทางการเกษตร ในแปลงที่ผ่านการรับรอง
- มีการปนเปื้อนจากการใช้สารเคมีจากแปลงข้างเคียงในดิน น้ำ
- ไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามระยะเวลาที่กำหนด
- จงใจใช้สารเคมีต้องห้ามในแปลงที่ผ่านการรับรอง
- ใช้ตราสินค้ารับรองของเครือข่ายฯ ดาวผ่อดีดีในผลิตภัณฑ์ที่ไม่ผ่านการรับรอง

ประกาศ(ชื่อหน่วยงาน)
เรื่อง การกำหนดบทลงโทษแก่เกษตรกรสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด
การทำเกษตรอินทรีย์และกติกาของกลุ่ม

.....

ตามแนวปฏิบัติ การรับรองเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายฯอปท.ดาวผ่องดีดี ซึ่งมีจุดประสงค์ เพื่อให้ได้ผลผลิตของแปลงสมาชิกที่มีคุณภาพมาตรฐานเชื่อถือได้ และปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค โดยอาศัย...และมติของที่ประชุมสมาชิกกลุ่มตำบล... จึงได้กำหนดบทลงโทษให้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสมาชิกกลุ่มตำบล... ดังนี้

1. ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม เสียค่าปรับให้กลุ่มตำบลครั้งละ 100 บาท
 2. ออกหนังสือตักเตือนเมื่อกระทำผิดมาตรฐาน
 3. ภาคทัณฑ์โทษแก่สมาชิกที่ละเมิดข้อกำหนดของกลุ่ม
 4. เสียค่าปรับ เช่น ค่าบริการสำหรับการตรวจประเมินพิเศษ เข้ารับการตรวจประเมินซ้ำ
 5. พักการจำหน่ายผลผลิต เป็นเวลา 3 เดือน – 1 ปี
 6. นอกจากการเป็นสมาชิก
- * ข้อ 5-6 จะทำการพิจารณาร่วมกับเครือข่ายฯดาวผ่องดีดี กรณีละเมิดมาตรฐานรุนแรง

ทั้งนี้ ให้สมาชิกถือปฏิบัติและรับทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่

.....

นายก อปท./ประธานกลุ่มตำบล...

ภาคผนวก

นิยามและอักษรย่อสำหรับเอกสารและคู่มือปฏิบัติการรับรองเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายฯดาวฝ่อดีดี

ระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส หรือ Participatory Guarantee Systems (PGS) หมายถึง ระบบการรับรองคุณภาพเกษตรอินทรีย์ที่มุ่งเน้นการรับประกันคุณภาพในท้องถิ่น โดยการรับรองเกษตรกรผู้ผลิตขึ้นอยู่กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความไว้วางใจ สังคมเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนความรู้

เครื่องมือ podd PGS หมายถึง เครื่องมือดิจิทัล ที่ช่วยเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรปฏิบัติเพื่อขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยเครื่องมือช่วยจดบันทึกการผลิต จัดเก็บข้อมูลและประมวลผลอัตโนมัติ เพื่อการใช้ข้อมูลในการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) เครื่องมือนี้ถูกออกแบบสำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยไม่จำกัดว่าผู้ใช้จะต้องเป็นสมาชิกเครือข่ายฯดาวฝ่อดีดีเท่านั้น

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรสมาชิก ผู้ที่มีความประสงค์ต้องการเข้าร่วมเพื่อขอรับการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯดาวฝ่อดีดี

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่มีสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และไม่ควรมากเกิน 10 คน โดยจะมีหัวหน้ากลุ่มและกลุ่มขึ้นกับกลุ่มตำบล

กลุ่มตำบล หมายถึง กลุ่มเกษตรกรกลุ่มย่อยที่รวมกันเป็นหนึ่งกลุ่มระดับตำบล เช่น วิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ตำบล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกเครือข่ายฯดาวฝ่อดีดี สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

ผู้ตรวจอาวุโสฯ หมายถึง ผู้ตรวจประเมินคุณภาพการปฏิบัติทางเกษตรอินทรีย์ ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และได้รับการแต่งตั้งขึ้นบัญชีจากเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวฝ่อดีดี

ผู้ตรวจรับรอง หมายถึง ผู้ตรวจประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการปฏิบัติทางเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเครือข่ายฯดาวฝ่อดีดี โดยเป็นบุคคลที่เข้าร่วมฝึกอบรมการเป็นผู้ตรวจรับรองเกษตร

อินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี และผ่านการฝึกหัดการตรวจประเมินตามคุณสมบัติที่กำหนด

ผู้ตรวจฝึกหัด หมายถึง ผู้ตรวจที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี

เครือข่ายฯ, เครือข่ายฯดาวผ่องดีดี หรือเครือข่ายอปท.ฯดาวผ่องดีดี หมายถึง เครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี

คณะกรรมการเครือข่ายฯ หมายถึง คณะกรรมการเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี ที่มีประกาศแต่งตั้งตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายฯดาวผ่องดีดีที่เริ่มจัดตั้งขึ้นตามมติที่ประชุมการประชุมเครือข่าย อปท.อาหารปลอดภัย “ดาวผ่องดีดี” กลุ่มผลผลิตพืช

คณะทบทวน หมายถึง คณะกรรมการที่กรรมการเครือข่ายฯ แต่งตั้งจากบัญชีผู้ตรวจอาวุโส เพื่อทวนสอบการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ โดยมีคุณสมบัติและหน้าที่ตามที่กำหนด และมีประกาศแต่งตั้ง

คณะกรรมการกลุ่ม หมายถึง คณะกรรมการในกลุ่มตำบล หรือ อปท. ที่กลุ่มตำบลตั้งขึ้นเพื่อดำเนินระบบประกันคุณภาพอาหารปลอดภัยของเครือข่ายฯดาวผ่องดีดี ระบบประกันคุณภาพอาหารปลอดภัยของเครือข่ายฯดาวผ่องดีดี ครอบคลุมห่วงโซ่การผลิตอาหาร ตั้งแต่ ไร่ นา สวน หรือ ฟาร์ม ตลอดจนถึงร้านอาหาร

การตรวจรับรองฯแรกเข้า (Initial Audit) หมายถึง การตรวจประเมินเพื่อการรับรองเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นการตรวจประเมินเพื่อการรับรองครั้งแรก โดยจะตรวจอย่างละเอียดในทุกข้อกำหนดของการปฏิบัติทางเกษตรอินทรีย์

การรับรอง (Certification) หมายถึง การรับรองเกษตรอินทรีย์

ให้การรับรอง (Granting Certification) หมายถึง การให้การรับรองเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรที่ยื่น ขอกการรับรองแปลงอินทรีย์

คงไว้ซึ่งการรับรอง (Maintaining Certification) หมายถึง การให้คงไว้ซึ่งการรับรองเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรที่ได้รับการรับรอง และยังคงอยู่ระหว่างอายุการรับรอง

ต่ออายุการรับรอง (Recertification) หมายถึง การต่ออายุการรับรองเกษตรอินทรีย์ แก่เกษตรกรที่ยื่นขอต่ออายุการรับรอง โดยใบรับรองมีอายุ 3 ปี

พักใช้การรับรอง (Suspending Certification) หมายถึง การพักใช้การรับรองเกษตรอินทรีย์

เพิกถอนการรับรอง (Withdrawing Certification) หมายถึง การเพิกถอนการรับรองเกษตรอินทรีย์

ยกเลิกการรับรอง (Cancelling Certification) หมายถึง การยกเลิกการรับรองเกษตรอินทรีย์

การตรวจติดตาม (Surveillance Audit) หมายถึง การตรวจประเมินแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองปีละ 1 ครั้ง ตามระบบของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี เพื่อติดตามมาตรฐานการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองอย่างต่อเนื่อง โดยจะตรวจอย่างละเอียดทุกข้อกำหนดของมาตรฐาน

การตรวจต่ออายุ (Recertification Audit) หมายถึง การตรวจประเมินเพื่อการต่ออายุการรับรองเกษตรอินทรีย์ โดยตรวจประเมินอย่างละเอียดในทุกข้อกำหนด ซึ่งจะดำเนินการตรวจก่อนใบรับรองหมดอายุ

การตรวจเพิ่มเติม (Special Audit) หมายถึง การตรวจนอกเหนือจากการตรวจรับรองหรือการตรวจติดตาม ซึ่งอาจกำหนดขึ้นจากเหตุผลหรือความจำเป็นของสถานการณ์

ข้อบกพร่อง (Nonconformity) หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรผู้ขอรับรองเกษตรอินทรีย์ ยังไม่ได้จัดทำระบบ หรือจัดทำระบบไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐาน หรือจัดทำระบบแล้วแต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติ หรือนำไปปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง

ข้อบกพร่องไม่รุนแรง (Minor Nonconformity) หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ในบางส่วน ไม่มีผลร้ายแรงต่อระบบการผลิต

ข้อบกพร่องรุนแรง (Major Nonconformity) หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์และส่งผลร้ายแรงต่อระบบการผลิต

ข้อสังเกต (Recommendation) หมายถึง สิ่งที่ไม่ถือเป็นข้อบกพร่อง แต่หากปล่อยไว้หรือละเลย อาจนำไปสู่ข้อบกพร่องได้

หนังสือสำคัญรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (podd PGS Certificate) หมายถึง ใบรับรองที่เครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี ออกให้แก่เกษตรกรที่ผ่านการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS

ใบประกาศนียบัตรผู้ตรวจรับรอง (Training Certificate) หมายถึง ใบประกาศนียบัตรที่เครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี ออกให้แก่ผู้ตรวจรับรองที่ผ่านการฝึกอบรมการเป็นผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี

ระยะการปรับเปลี่ยน หมายถึง ช่วงเวลานับจากเริ่มต้นผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ตามข้อกำหนดในมาตรฐาน จนถึงได้รับการรับรองผลผลิตและผลิตภัณฑ์ว่าเป็นเกษตรอินทรีย์

แนวกันชน หมายถึง แนวเขตที่ใช้กั้นบริเวณการผลิต ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีขึ้นเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากบริเวณข้างเคียง

การปลูกพืชหมุนเวียน หมายถึง การปลูกพืชต่างชนิดสลับกันบนพื้นที่เดียวกัน เพื่อลดปริมาณการระบาดของศัตรูพืช หรือ ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์และเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. (2558). ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ. หน้า 19-20.

เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา. (2560). ระเบียบข้อบังคับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา.
เชียงใหม่.

สมาคมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ. (2550). คู่มือคุณภาพ. สมาคมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
ภาคเหนือ. ออนไลน์: http://www.osmnorthn1.moi.go.th/it3/resource/re_pdf_file/000612_01.pdf สืบค้น วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564.

มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย. (2560). คู่มือ การรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (พี จี เอส). กองวิจัย
และพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ. หน้า 25-28.

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2561). คู่มือ การรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส ,
ออนไลน์: http://www.thaiexplore.net/file_upload/submitter/file_doc/9af1e0b7a4d0b55aceeac15c66554aa0.pdf สืบค้น วันที่ 11 มกราคม 2564

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2557). เกษตร
อินทรีย์ เล่ม 1: การผลิต แปรรูป แสลงฉลาก และจำหน่าย ผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตร
อินทรีย์. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์.

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1. (2563). มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ 9000 เล่ม 1 -2552.
ออนไลน์: <http://certify.dld.go.th/certify/images/project/organic/organic2562/pwR5/5.pdf>
สืบค้น วันที่ 11 มกราคม 2564

Ifoam Organic International. (2020). Standards & Certification. Retrieved January 11, 2020,
from <https://www.ifoam.bio/our-work/how/standards-certification/organic-guarantee-system/ifoam-norms>.

